

Seadus ja Kohus.

Õigusteadline ajakiri.

Tegelik toimetaja **M. Pung.**

Kirjade adress: С.-Петербургъ, Мѣщанская ул. № 4, кв. 7.

№9—10.

September ja Oktober 1910 a.

№9—10.

Õdanewa elu hävitamine ja kriminaal õigus.

(Järg.)

Inglismaal oli juba 1828 aastal eluidu hävitamine juureilma daamede seas harilik asi. „Si ole peaaegu enam ühtegi noort tütarlast, kes ei teaks jeda abinõu ega jelle tarwituse käsitust“,*) kirjutas juba 90. aasta eest keegi avalik tegelane Londonis, kes Londoni eluolu teravalt filmas pidas. Kui kord keegi kaval Londoni ärimees ajalehtede kuulutuste kaudu head raskejalgsuse eest hoidmise abinõu kuulutas, siis oli ühe aasta jooksul nende naisterahwaste arv 12 tuhat inimest, kes jelle ärimehe abi oliwad tarwitanud. Seda tunnistasiwad pärast rahanõudmised ja ähwardused, et mittemaksmise korral walitsuse wõimudele nende tegudest teatatakse.

Amerikas tunnistatakse sündimata elu hävitamist patuks par excellence. New-Yorkis ulatab nende süüdlaste arv aastas kuni 80 tuhat. Ja päris tõesti, sest umbes 200 inimest töötawad nimetatud linnas jelle ametiga ja, mis kõige huvitawam, politsei teades. Teistes Amerika linnades on jälle jellekohajad eriarsttmisemajad jisseseatud, kus naisterahwastele nende seemnest lahthisaantiseks nõu ja abi antakse.

*) Bürger I c. 197—200.

**) Lewin I c. 24

Kuidas sellele kurjale tõket panna, seda on Ühisriikide parlamendis juba mitu korda arutatud ja „Amerika arstide kongress“ otjustas auhinda sellele määrata, kes kõige parema kirjatöö selle kuritöö wastalises sibil looks. Kirjatöö jäi tänini tegemata — ja kasu poleks sellest ka olnudki — ning see kuritöö kestab edasi.

Ühe Amerika naisarsti seletuse järel käivad naised ja tüdrukud päris awalikult arstidelt ja aptekidest idu-häwitawat rohku nõndmas, sest ajalehtedes kuulatakse seda päris awalikult. Ja kui ka arstid ära ütlesiwad seda rohku kirjutamast, siis saawad soowijad seda igast rohukauplusest, kus seda awalikult müüakse. Ja kuidas seda rohku tarwitada tuleb, seda teab iga koosiplika.

III. Peale ülemal ettetoodud abinõuude on meieaegses seltskonnas jagedasti ijkuid, kes omale idanewa elu häwitamise päris käsitöökse teinud. Schneikerti*) teatel on Sakjamaal terwed perekonnad (Abtreiberfamilien), kes omale selle kõlwatuma töö päris käsitöökse teinud. Töö on perekonnas päris eeskujulikult ära jaotatud: mees awab joonetriikimise asutuse ehk supelusmaja ja kuulutab, et seal kõige osawamalt joonetriikimist (masjaseh) toimetatakse, kuna naine nurga-ammaeide ülesandeid täidab, j. o. naisterahwaid nende loomulikult koormast wabastab. Harilikult aga peawad kawalad ammaemandad endil selleks otstarbeks (ja walitsuse silma pettuseks) piijukese saunakekse (Badenanstalt), kuna kuulutustes tähendatakse, et iseäranis neid heameelega sauna wastu wõetakse, kes külmetamise läbi kannatanud. Signst öelda tähendab aga sarnane kuulutus nii palju kui: oled ja raskejalgne ja tahad sellest koormast lahti jaada, siis tule minu juurde! Et rõhkem ligitõmmata, selleks panewad „saunaomanikud“ sauna uste juurde weel kuulutuselauad ülesse, kus tähendatakse, et saunaomanik endine ammaemand ehk muu sarnane ametmees on. Sarnast äri aetakse väga laial alusel. Suurtes Berlini ajalehtedes wõib igapäew umbes järgmise sifuga kuulutuši leida: „Naisterahwad, kellel „iseäralistes“ asjades asjatundlikku nõu ja juhatušt waja, wõiwad endise ammaemanda poole pöördada, kellel selle kohta täieline teadmine ja suur praktika. Kõik hoitakse kõige suuremas saladuses.“ Ka uulitsatel laotatakse awalikult sellekohaseid reklamelehekeši laiali. Fabrice teatab New-Yorkist ühest reklame-lehest, mida uulitsatel laialilaotatud ja mis pealkirja „Raskejalgsetele naisterahwastele (To ladies enceinte)

*) Schneikert Die gewerbe smähige Abtreibung und deren Bekämpfung (Monatsschr.) Kriminalpsychologie, B 2, 627

kannab ja mis „wäga head ja mõjuwat abinõu“ raskejalgsuse ära-kaotamiseks soovitab.

Parisis on lugu veel lihtsam: 25 frangi eest võib juba aborti tekitawat rohtu saada, mille juures ka täieline juhatuskiri on, kuidas rohtu tarvitada tuleb. Mõned ämmaemandad peavad päris raamatuid, kuhu nad need naisterahwad järekirjutavad, kes raskejalgsuse ärastamiseks nende abi tarvitavad. Seal juures on taju, mis ämmaemandatele jarnase „abi“ eest maksetakse, õige odav: 5—25 frangini.

Et klienti oma poole meelitada, selleks tarvitavad Pariisi ämmad väga lihtsat abinõu. Nad awavad filmakirjaks naisterahwa pesu ja tubaste ülikondade kaupluse. Tuleb jarnasesse kauplusesse mõni naisostja, siis on müüjannal esimeseks ülesandeks riiete selgapasimise juures kaubaostja terwise seisukorra järele pärida ja, kui teada saadakse, et ostja raskejalgne on, siis püütakse juba selgusele saada, kas lahke ostja wähest mitte oma koormast lahti ei soowi saada. Ei soowi mõni naisterahwas ise mitte seda abinõu tarvitada, siis palutakse teda nii lahke olla ja saadud teateid oma sõprannadele ja tuttawatele edasi anda. Sel kombel kasvab klientide ringkond ikka juuremaks ja ulatab Pariisist wälja ka prowintšiasse.

Näitused, mida meie ülemal ette toime, räägivad sellest selget keelt, et meieaegne seltskond idanewa elu häwitamist kuritööks ei loe. Ja, nagu wastukõlaks, kriminal õiguseteaduses leiame meie kohtasi, kus karistused, mida selle kuritöö eest määratakse, walju armustuse alla wõetakse ja selle peale tähendatakse, et jarnane karistus ilma hädaohtlikkude külgedeta ei ole. Waatame aga ligemalt järele misjuures need põhjused oliwad, mis sundis kaelakohtu seaduse raamatuse jarnast karistust üleswõtma. Need põhjused on järgmised:

I. Idanewa elu häwitamine teenib kaelakohtulikku karistust juba selle pärast, et tema inimese elu wastu wägiwalla tarvitamist eneses sifaldab. „Inimese idu elu on ikkagi inimese elu omakohaste füsioloogiliste iseäraldustega“*). Siit kasvab ka idu õigus elu ja edaspidise arenemise peale wälja. See õigus on sündinud lapse eluõigusega peaaegu ühesugune. Idu ei ole mitte mõni oja enta organismest „pas viscerum“, waid idu on inimene ja tal peab inimese

*) Lewin. I. c. 40.

õigus olema. Sellepärast on ka tema elukallale tungimine kuritöö ja teenib sellekohast nuhtlust**).

See waatepunkt, mis omale ristiusu kiriku õpetusest alguse saanud („homo est qui est futuris“) ja meie kuiw seadusetäht ka oma ridadesse wastu wõtnud, kutsus aga meieaegses kirjanduses järgmised wastuwaidlused elule:

a) Idu elu ei wõi mitte inimese eluga kõrwu seada ega wiimasega võrelda. Paljude loomade elu wõib nii heasti füsioloogilisest kui ka psühholoogilisest küljest waadates rohkem inimese eluga võrelda, kui idu elu. Ja tagurpidi: esimestel astmetel tuletab inimese idu kala ehk sellejarnast olewust meelde, pärastpoole—alamat loomariigi esitajat

Idul ei ole tundmüst ega ijeseiswat elu. Tema toitumine kui ka wereringkäik on algastmetel teistjuguine kui inimesel. Tal puuduvad ka tähtsamad organid, mis kõrgematel loomadel on—ajud ja kopsud.

Inimese idu ei wõi väljaspool emakoda elutseda, kõige wähemalt mitte esimeste 28 nädala jooksul. Selle pärast ei wõi ka inimese idu mitte inimeseks nimetada, niisama, nagu kana muna weel mitte kanaks ei tohi nimetada.

b) Ei ole inimese idu weel mitte inimene, siis ei wõi tal ka mitte inimese õigusi olla. „Seis ainemas elaw olewus, kelle pärast õigused on, see on inimene***). Idu ei wõi mitte õiguste omanikuks saada peetud, sellepärast on arusaadaw, et tema õiguste rikkumistest juttugi ei wõi olla.

c) Elsiwad ka need, kes inimese idu „õigustest“ nagu tulewase inimese õigustest räägiwad. „Tulewasi õigusi“ ei ole olemas. Õigused wõiwad idanewal elul alles siis tekkida, kui ta inimeseks saab inimesena ilmale tuleb. Idanemise ajal on aga weel küsitaw, kas ta kunagi inimeseks saab wõi ei, inimese kuju omandab wõi ei.

Nii siis: inimese idu inimeseks tunnistatud ei wõi saada ja tema õiguste rikkumistest ei wõi wähematki juttu olla.

(Järgneb).

G. Sack.

*) Сафмаа õigustealaste õigus.

**) Таранцевъ: О преступленіяхъ противъ жизни.

Passiüstem.

Stud. jur. A. Kann.

Passiiseseade on alati suureks liikumiswabaduse takistajaks olnud. Ta on alati igasugust tööstuslist läbikäimist, waimlist ärkamist maha surunud. Igas Europa riigis on passiüstem halvawalt riigi heakäekäigu peale mõjunud. Üksnes Inglismaa, see õnnelik wabaduste maa, kus liikumise wabadusele ühes isikuwabaduse kindlustamisega Suure Wabadusekirja ning Habeas Corpusakti teel kõige laialisem elamisõigus kindlaks määrati, on alati rõhuwast passiüstemist waba olnud. Et uut elukohta walida, selleks ei pruugi inglasel mingisugust kitsendust karta. Minult wäljamaale sõites peab inglane omale wäljamaa passi nõutama, mida wast wõersil ette näidata tuleb. Kuid seejuguuste wäljamaa passide saamiseks ei ole Inglismaal mingisuguseid kitsendawaid piirisi.

Teisiti seisawad asjaolud Prantsusemaal. Louis XIV. keelas passita wäljamaale sõita. Passiüstemist ei kaotanud ka suur Prantsuse rewolutsjon. See oli ka arusaadaw: kartsiwad ju rewolutsjoni tegelased wäljarändamist liikumise mahajurumise mõttes nii üliwäga. Siis jõuti otsusele, mitte kedagi oma kantoni piiridest ilma passita wälja lasta. Prantsusmaal näeme nii isemisi kui ka wäljamaa passisi maksmas olewat. Sisemises riigis elamisõigust andew pajs maksis Prantsusmaal kaks franki; wäljamaa oma aga 10 franki. Waesed, kellel sellekohane waejusetunnistus ette näidata oli, oliwad passimaksust wabastatud. Käesolewal ajal wõib iga isik Prantsusmaal kõige lihtsama dokumendi ehk kirja waral oma isiku üle tunnistust anda. Lihtsam käte wabele juhtunud kiri wõib tihti peale isiku tõenduseks olla. Saksamaal ei ole asjaolud sellepoolest mitte halvemad. Passi nõuti omal ajal peaaesjalikult rändawate käsitöölise käest, kes ka maid mööda ümber käisiwad, et oma teaduse tagawara laiendada. Ka juutide käest nõuti passi. Prantsusmaalt omandatud passiüstem mõjus alguses jakslaste peale iseäranis rõhuwalt. Alwalik murin, wali proteest sundisiwad passiüstemini ränka koormat peagi kergendada. 1865 a. tegiwad mõned Saksa riigid isekeskis maha, igasugust passit kitsendust sootuks kaotada. Ja nüüd, et oma isikut tunnistada, e-

lähe Saksjamaal ühtegi passi tarwis. Ka wäljamaalaste käest ei nõuta nii tungiwalt meie, Wenemaa elanikkudele, nii wäga tarwilikku ja tuntud passi. Koguni isealusel seisab selles tükis Wenemaa.

Peeter Suureni wõis wenelane wabalt oma isamaa piirides liikuda. Wäljamaalaste käest nõuti „läbijõidu lubakirja“; kaubanduse linn Nowgorod jagas seesuguseid kirju wäljamaa elanikkudele selleks otstarbeks wälja, et need takistamata ja puutumata isamaale wõiksid jouda. XVIII. aastajal nõuti juba wäljamaalaste käest punase pitjati all olewat lubakirja; neid takistati Sise-Wenemaale minemast, ei lubatud Wene laadalt osa wõtta. Tsaar Alekssei Mihailowitschi ajal nõuti ka wenelaste käest, et nad wäljamaale sõites endile sellekohased lubatähed muretseksiwad. Seesugusest määrusest üleastumine seisis jagedasti walju karistusega ühenduses. Kui isikul korda läks tõeks teha, et ta kaubanduslistel otstarbetel wäljamaal käinud, siis langes ta piitja nuhtluse alla; wastasel korral karistati teda surmaga. Peeter Suure lapsedõlwes karistati kõiki peremehi, kes wõerailma sellekohase lubatäheta eneste katuste all warjasiwad, samuti ka wõeraft. See trahw ulatas kuni 100 rublani. Rasked hingemaksud, ülikoormaw nekruti jms. wälised surweabinõud mõjusiwad suuresti sellele kaasa, et hulk rahwast omale nende abinõunde eest pelgupaika oli sunnitud otsima Teerõõwliid, kes nii meesjades kui meredel möllasiwad, kaswasiwad järjesti, — kõige selle tagajärjel ilmus kõwendatud passijüstem. See jms. jms. awaldas ennast kahel kujul. Ühed anti niisugusel korral wälja, kui keegi oma maakonnas tööd tegi; teised „läbilaskmise kirjad“ — kui wäljaspool maakonda. Seesugune kiri maksis kõigest 2 kop. ja ta seaduslik jõud kestis ainult kolm aastat. Kahelikopikaliseft maksust mündi wiimaks 10 kopikat ühe aasta, 50 kop. kahe aasta ja 100 kop. kolme aasta maksu peale üle. XIX. aastajaja algul wõetakse kodanikkude ja talupoegade käest 6 rbl. ühe, 30 rbl. kolme ja 20 rbl. wiie aasta eest passimaksu. Seesugune maks ei täitnud kaugeltki oma ülesannet, ja sellepärast alandati teda peagi. Passijeaduse waljus jäi aga endiseks. Kõiki ilma passitäheta loeti jooksjükuteks, kurjategijateks. Neile, kes seesuguseid wargaid ülesandsiwad, määrati waewatasu. Nikolai I. ajal kuuludus mõtet, jeda takistawat jms. jms. kergema wastu ümber wahetada. Alwandati arwanist, et seadusetähe wastu ekijatele tingimata pais tuleb wälja anda. Mittewäljaandmise puhul on töömees töõwõimetu, abitu; ta langeb kuristikku, hukatusesje. Seesugune liikumise waba-

duje pündus takistas juurel mõedul töötegemist, piiras pühamat õigust — isikuvabadust. 1885 aastal määrati isedraalisk komisjon jelle küsimuse otjustamiseks. Passiifüstem kiideti heaks, sest et pass nii politseile kui ka elanikkudele enestele kasulik olewat — 3. juunil 1894 aastal kiinitati „Uus määrus elamisetähtede kohta“ ära. See määrus tõi passiifüstemisje olulikka muudatuji; jellepärast arvame kohasjeks siinkohal pisut pikemalt peatada. Riiginõukogus, kus passiifüstem arutamisel oli, leiti otstarbekohasjeks rahwale igasjuquseid kergenduji liikumisewabaduses joetada, et ta sel teel paremine oma elunõudeid täita wõiks. Kuid passiifüstemi ümber muuta ei mõtelnud ükski riiginõunik. Uus passiifüstem jelle wastu leiab, et elamisetäht isjku tunnistusjeks peab olema ja ta peab isjkule wõimalust andma tarbekorral ühesj paigast teise üle minna. Mõisnikkude, ametnikkude ja ankodanikkude asupaigaks määrati koht, kus nad alaliselt ametis, alaliselt tegewad on. Sellepärast wõiwad neil isjkuutel, nagu Bjeljawski tähendab, kaks wõi weel rohkem elupaika olla; üks, näit., teenistuse paiga järel, teine liikumata waranduse asjukohta järel. Kodanikkude ja käitööliste jaoks määrati linn, alew wõi koht, mille alla nad üleswõetud on. Maaelanikkude asupaik on waid ehk kogukond, kuhu nad üleswõetud on. Uus passiifeadus ei nõua kindlat asupaigal olejatele elamisetähe wäljaandmist; jannuti ei pruugi elamisetähte nõuda, kui inimene jellesjamas maakonnas, milles ta kindlat elupaika leiab, asj et wõtab, ehk ka 50 wersta wäljaspool maakonda, kui äraolemine mitte kanem kui kuus nädalat kestab. Isjkuud, keda nimetatud kohtadesje töolisteks palgatud, wabastataksje mitte üksnes nendes kohtades elamisetähe joetamisest, waid isjegi lähemas wallas, ka siis, kui nende ärajäämine rohkem kui kuus kuud kestab. Teisest küljest aga nõutakse ja peetakse passiifüstemi wäga silmas. Töölised, näit., ei wõi isjegi jelle wabriku ehk tehase ruumides, kus nad alalisjt warjupaika leiawad, ilma elamisetäheta ära elada. Wõerastemaja omanikud peawad jalamaid jisjesõitnud isjkute nimed jelleks otstarbeks määratud raamatusje ülesmärkima. Wana passiifeaduse järel loeti raskemaks süüteoks. kui keegi kuidagi passita jäi. Tema peale waadati kui põgeneja peale; teda wõeti kaelakohtulikule wastutusele. Uue seaduse järel paranejwad asjaolud weidi. 23. punkt lausjub: „Elamisetähed, nende wanaksjäämise, määrimise ehk mõnesjuquste wigastuste korral muudetakse ümber, nii omaniku soowil kui ka politsei nõudmisel“. 24. punktis seisjab: „Elamisetähe ärakaotamise wõib hukkasaamise korral jäetakse täheomanikule õigus jelle üle kohalikule

politseile teatada, kes teatajale wälja annab: 1) tõenduse tema poolt tehtud teadaandmise üle uue elamisetähe wäljaandmiselks ja 2) tunnistuse mitte kauemaks kui kuuekuulise tähtaja peale, mis selle aja jookjul kaduma läinud tähe ajet peab täitma". 25. punkti põhjal antakse elamisetäht, mis surnu järele jätnud, kohalikule politseile ära. Politsei teeb tähe peale märkuse ja saadab ta sellesse ametikobtra, kust ta wäljaantud, edasi. Üüsnugusel korral, kui mõni mõnesugustel põhjustel surnu elamisetähe politsei poolt tagasi tahab saada, peab ta sellest politseile teada andma, ja see saadab selle teate sinna walitsuse ajutusesse, kust elamisetäht wälja antud. 26. punkti põhjal wõib isik, kes ilma passita elab, omale politsei poolt tunnistuse saada, mille waral see isik omale uue wäljakirjutada wõib. See tunnistus politsei poolt, nagu 25. punkt näitab, ei maksa kauem kui kuus kuud. 27. punkt lausub sõna-sõnalt: „Tunnistuse, mis 26. punkti põhjal wälja antud, tähtaja äraigamise korral, soetakse omanikule iseäralik tõenduse tunnistus seitsmepäewalise tähtaja äraolemise jaoks alalisesse elupai-ka". 28. punkt teatab, et jeda isikut, kes oma alalisesse elupai-ka, nagu 27. punkt näitab, wälja ei ole sõitnud, sinna politseilik- kude abinõudega toimetatakse. Kuid see sünnib, teadaqi, seisuse ja aukraadi kohaselt. Kaebtuji wõib politsei ja maksuwalitsuste peale kubernereri ja linnapealiku ees tõsta, kes neid isiklikult läbi waatab; ka walla- ja külawanemate üle wõib kaebtuji tõsta, kuid juba talu- rahwa komisjaride j. t. ees. 32. punkt teatab, et kõik kaebtuskirjad stempelmaksuist wabad on. — Passijaamisjeks on aga takistuji olemas kõik hoole all olevad isikud, kuni 18 aastani meestesooist, mehele minemata neiud j. t. naistesooist isikud, samuti kui hoole all ole- wad tütarlapjed, kuni 21 aastani, jaawad elamisetähe hoolekandja sellekohasel nõusolemisel. „Talupere lahutamata liikmetele, olguqi nad täieealised, antakse ja uuendatakse elamisetähti mitte teisiti kui peremehe lubal. Tema äraütlemise korral wõiwad nimetatud isikud elamisetähte ametkonna, ametniku kui ka talurahwa asjade komisjari ehk tema ajettäitwate sellekohaste ametnikkude käest saada." Mitte- teeniwatele aadeliseijusliste isikutele, aja ära teeninud riigiametnik- kudele, tagawara ohwitseridele j. t. antakse määramata tähtaja peale passiraamatud wälja, mille eest need kroonu heaks maksu makjawad. Linnakodanikkudele, käsitöölisele ja maaelanikkudele antakse passiraa- matud, passid ja maksuta äraolemise tähed wälja. Passiraamatuid wõib iga täieealine ja „korrapäraline" isik saada. Linnakodanikkudele ja käsitöölisele, samuti kui maaelanikkudele, kes maksuqi korratumalt

maksnud, antakse ainult nende kogukonna jellekohajel nõusolemisel wälja. Ametikohd, kes pasjiraamatu wälja annab, märgib sellesse aastase maksu üles. Kui juhtub päraht, et isik rohkem maksnud kui tarwis, siis loetakse ülejäänud summa tulewa aja peale ette; kui isik wähem maksnud, siis peab ta puuduwa summa ära tasuma. Politseil on õigus pasjiraamatut inimese käest ära wõtta, kui selgub, et inimele maksuüri korralikult ei ole diendanud ja ka sel korral wõib politsei jeda õigust tarwitada, kui isik oma perekonna rahaabita jätab. Maaelanikkude käest wõtab politsei pasjiraamatu siis ära, kui isik ametisse, mis üleüldiste talurahwa määruste 112. punktis ära määratud on, walitakse. Linnakodanikkude ja käsitöölise pasjiraamatute ärawõtmise otsus kiinitatakse kubermangu walituse poolt ning Peterburis ja Moskwas linnapealikute poolt. Maaelanikkudesse puutuwad otsused kiinitab talurahwa asjade komisjar, semstwo ülem j. m. Kui need otsuse peale märkuse teewad, et nad ärawõtmisega ühel nõul on, siis jaadetakse otsus täide; wastasel korral antakse asi maakonnaametkondade j. m. otjustamiseks. Need otjustawad juba jaatawas wõi eitawas mõttes.

Pasjid antakse ühe aasta, kuue ja kolme kuu peale wälja. Kodanikud, käsitöölised ja maaelanikud wõiwad pasjisi saada ka siis, kui neil mõnesugused asjad diendada on; uuendada aga jellekohaste ametikohtade lubal. Nja äraiganud pasjide tähtaeg lükatakse politsei poolt edasi.

Hinnata peasetähed äraolemise otstarbeks.

Hinnata peasetähtede wäljaandmise ja pikendamise juures peetakse määrusi, mis määrustekoogu 59—61 punktides kindlaks määratud, jllmas (punkt 63). 63. punkti põhjal: „Maksuta peasetähed, äraolemise otstarbeks ühe aasta jaoks, antakse wälja: 1) wiljakaalduje, tulekahju, ülenjutamise ja jelletaoliste õnnetuste all kannatajatele — kubeneri ehk linnapealiku lubal; 2) wäljarändajatele, jellekohajel lubal, kroonumaade peale; 3) neile, kes alla 18 aastat on; 4) alamwäeliste naistele, kellede mehjed tegewas sõjawäes ja merewäes teenimas on; 5) Orenburi raja ümberristitud teijensulistele, kuni ristikoguduse liikmeteks wastuwõtmiseni; Meeseni, Petchora, Koola ja Keemi maakondadele Archangeli kubermangus—selle kubermangu piiridest ärajäämijeks; 7) Meesenilinna elanikkudele merepüügiks.“ Kroon ja eraisikute päralt olewate mäetehaste tööliste jaoks, kes

tööta jäänud, nii tehaste kinnipanemise kui ka tööühendamise puhul (64. punkt). 65. punkti põhjal antakse määramata tähtaja peale, peasetähti: 1) waestemajas wiibijatele; 2) oma aja ära teeninud alamwäelistele, kes sõjawäeteenistusesse nekrutite põhjuskirja järel, mis kuni 1874 aastani tegew oli, astujiwad; aga ka nende alamwäelistele, kes kroonu poolt rahalist abi saawad oma töödõimetuse tõttu; 3) nende alamwäeliste naistele ja leskedele, ja 4) mäetöölistele, kes sunniteenistusest alamwäeliste digustel wabastatud on. Järgmised punktid (66—73) teatawad, et ühe aasta passimaks kuni ühe rublani ulatab. Ka eesdigusliste seisuste käest lubatakse maksuüri wõtta; passiraamatu pealt määrati 1 rbl. aastas. mida nõndanimetatud passimarkide teel maksta tuli. Kuid jün pikemalt peatada ei maksa, sest 7. aprilli 1897 aasta määrused tõwad passimaksjudest tähtsaid uuendusi ja muudatusi. Lühikeste kui ka pika aja peale antawate elamise-tähtede pealt kaotati maksud ära, mahaarwatud 15 kop., mis iga passiraamatu valmistuse juures ära kulub. Seeinaguine maks oli küll wäikene, aga kurnas alamat rahwast rängasti. Elamisetähti muretsetakse kui kusagil on tarwis wälja rännata (näit. tööd otsima), ja jün mõjub passimaks rahwa üksikute liikmete majanduse peale iseäranis halwasti.

Neid passiseadusi on Kõigekõrgema käsukirja teel, mis 3. oktoobril 1906 aastal wälja antud, olulikult muudetud, nimelt maaelanikkude ja teiste maksukandwate seisuste diguste tasondamise mõttes muude seisustega. 5. oktoobri 1906 a. käsukirja põhjal toimetati m neisugused olulikud kitsendused maaelanikkude elupaiga walikus ja passidokumentide wäljaandmisest kõrwale. Maaelanikkudele ja muudele maksukandjatele on digus antud niisama wabalt elukohta walida, nagu jeda juba enne teised jõukamad klasid ees wõisjwad teha. Maaeliseks paigaks loetakse nüüd mitte jeda paika, mille alla isik üleswõetud on, aga paik, kus isik ametis, töös ja kauplust peab ehk üleüldise, kus isikul liikumata warandus wõi kodu jisse seatud on. Neile maksukandwatele klasidele antakse nüüd samuti eluaegsed (tähtajata) passiraamatud wälja, nii nende seisuste asutuste poolt, kuhu isik üleswõetud on, kui ka nende politsei walitjuse poolt, mis seal tegewad on, kuhu isik alaliselt elama asunud; Moskwas ja Peterburis aga jaoskonna pristawite poolt. Peale nende kergenduste on weel muud maksima pandud.*)

*) Wrdle: В. С. Дерюжинский, Полн. право. Сбк 55—56.

Kes väljamaale tahab sõita, peab politsei poolt luba võtma, et et mingisuguseid takistusi ees ei ole, ja selle luba ühes palvekirjaga kubernerile saatma. Selle poolt tuleb luba. Väljamaale võivad isikud, kes mitte vähem kui 20 aastat vanad on, sõita. Teised võivad iseäralikul lubasaamisel. Wenemaalt ära olla võib 5 aastat. Kuid ka siin on erandi olemas. Nii, näit., pikendatakse väljamaal edasiõppijatele tähtaega. Tagasiõidul tuleb väljamaa pass Wenemaa oma vastu vahetada. Väljamaa passi pealt võetakse iga kuu kuu jooksul 10 rbl. maksu. 28. juuni 1900 a. käjukirja põhjal võetakse veel 5 rbl. lisamaksu, mis Punaõe Risti heaks läheb. See maks feati Wenemaa kokkupuurkamisel Hiinamaaga sisse ja oleks pidanud kohe pärast rahu jallaleseadmiist ära hävitatama, kuid siiani ei ole seda veel sündinud. Väljamaalastel on õigus Wenemaale sõita. Seks peavad nad oma riigis olevatelt jellekohastelt saatkondadelt reisikirjad nõutama. Siis näitavad nad seda kubernerile, kes neile Wenemaa passi õiguse annab, ette.

Meäranis tuntawalt piiravad politseikitfendused juuti. Seaduse poolt näidatakse neile elamise piir kätte. Seal antakse neile elamistähed välja. Juutide vastu ollakse tublisti karedad. Nimult kõrgema (ülikooli) haridusega juutidele antakse liikumise wabaduse õigus ja ka käsitöölisele, kelledest wenelased juurt puundust tunnewad.

Seesugused määrused passiseaduste kohta on kitsendawad, piirawad, asjatad. Nad leiawad igalpool maailmas hukkamõistmist, liatigi teaduseilmas. Ka Wenemaal on ajahammas nii mõndagi selle taolist määrust häwitanud; nii mõnigi passii määrus on omale pehmemena kuju omandanud. Nad takistawad liikumise wõimalust, aga ilma jellela on raske tehnikaliselt kõrgel seiswa rahwa nõndeid rahuldada, nii et arwama peab, et ka Wenemaal passisüsteem sootuks ühes hariduse ja tehnika edenemisega kokku langeda võib, nagu see igas teises riigis sündinud on.

(Lõpp.)

Ulewenemaaline Eesti põllutöö-ametnikkude-seltsi Põhjuskiri.

§ 38. Kõigil juhatusel liikmetel on ühesugused õigused. Aaga aasta algul walivad nad eneste keskest esimehe abi, laekahoidja, kirjatoimetaja ja raamatupidaja, ja jaotawad üleüldise kõik ametid eneste wabel ära.

§ 39. Juhatusel liikmearwu täiendamiseks nendel juhtumistel, kui mõni juhatusel liige haiguse wõi mõne muu mõjuwa põhjuse pärast oma peale wõetud kohuseid täita ei saa, walib üleüldine koosolek sellejama korra järel, nagu see juhatusel liikmete walimise jaoks määratud, wiis kandidati ühe aasta peale. Kandidat, kes juhatusel liikme kohused oma peale wõtnud, täidab neid lahkuwud juhatusel liikme wolituse-aja lõpuni.

§ 40. Juhatusel liikmed täidawad oma kohuseid tasuta. Iseäralistel kordadel wõib üleüldine koosolek neile tasu määrata.

§ 41. Juhatusel kohused määrawad põhjuskiri ja üleüldise koosoleku otsused ära. Rahju eest, mis Seltsile põhjuskirjast ja üleüldise koosoleku otsustest üleastumisega tehtud, wastutawad juhatusel liikmed ühijelt oma warandusega.

§ 42. Korralised juhatusel koosolekud kutjutakse vähemalt üks kord kuus kokku, päewadel, mis juhatusel poolt enne ette on ära määratud. Erakorralised juhatusel koosolekud kutjub esimees tarbekorral kokku. Koosolekud on otsusewõimulised, kui nendest vähemalt kolmas osa kõigist juhatusel liikmetest osa wõtab. Koosolekuid juhatab esimees, selle puundumisel tema abi, mõlema puundumisel üks juhatusel liikmetest, keda koosolejad walivad. Koosoleku üle peetakse protokoll, millele kõik koosolejad juhatusel liikmed alla kirjutawad.

§ 43. Juhatusel liige, kes kuue kuu jooksul juhatusel koosolekustest osa wõtnud ei ole, arwatakse juhatusel wäljaastunuks.

§ 44. Juhatusel otsustab kõik küsimused lihtsa healtenamusega; kui poolt ja wastu ühe palju heali on, siis annab esimehe ehk selle kohustetäitja heal otsuse.

§ 45. Üleüldine koosolek wõib kahe kolmandiku healtenamusega esimehe, juhatusel liikmed ja nende kandidadid enne määratud aega ametist ära heita.

§ 46. Juhatusel walmistab korralise üleüldise koosoleku tarwis aasta aruande ja jaadab selle igale liikmele kätte.

VI. Seltji tegewuise rewiderimine.

§ 47. Nasta peakoosolek walib iga aasta rewisjoni-komisjoni, mis kolmest liikmest koos seisab, nende juures kaks kandidati. Rewisjoni komisjoni liikmeteks ei wõi olla isikud, kes Seltji juhatuses mõnda ametit peawad. Rewisjoni komisjoni kohuseks on: a) Seltji raha summast, warandust ja dokumentist igal ajal rewiderida; b) Seltji juhatuse poolt kokku seatud aruandeid ja eelarweid läbi waadata ja oma otjust nende üle anda, mis juhatuse kaudu üleüldisele koosolekule ettepannakse.

T ä h e n d u s. Rewiderimist toimetatakse, kõige vähemalt, ühe eestseisuse liikme juuresolekul.

§ 48. Leiab rewisjoni komisjon, et Seltji raha on raisatud et ehk juhatuse muul teel mõistmatalt Seltji warandusega ümber käinud, siis on tema kohus wiibimata juhatuse kaudu üleüldist koosolekut kokku kutjuda ja wiimasele leitud wigadest teatada.

VII. Üleüldised määrused.

§ 49. Seltsil on juridilise isiku õigused ja ta wõib oma eesmärgi kätte saamiseks liikumata warandust omandada ja wõerandada, igajugust lepinguid teha, oma õigust kohtu ees oma usaldusmeeste läbi kaitseda. Kõik lepingud, wolikirjad kohtu ja administratiwliste ja muude asjade ajamiseks, ja üleüldse kõik paberid ja dokumendid kirjutatakse Seltji nimel Seltsi eesistuja ehk tema abilise ja kahe juhatuse liikme poolt alla.

§ 50. Seltsil on pitser pealkirjaga: „Ulewenemaaline Eesti põllutöö-ametnikkude Selts, Moskwas“.

VIII. Seltji äraldõpetamine.

§ 51. Seltji kinnipanemist, waranduse likwiderimist ja järele jäänud waranduse korraldust otjustab hariline ehk erakorraline peakoosolek kahe kolmandiku healteenamusega, kuna koosolekul kõige vähemalt pool kõigest Seltji liikmetest peab olema. Sel juhtumisel, kui üleüldine koosolek tarwilise arwu liikmete puudusel pidamata jääb, kutjutakse teine üleüldine koosolek kuulutuste läbi kokku ja küsimus otjustatakse kokku tulnud liikmete healteenamusel.

§ 52. Sel juhtumisel, kui Selts oma tegewust lõpetab, walib wiimane üleüldine koosolek likwiderimise komisjoni, kelle kohuseks on Seltji warandust likwiderida. Warandus ja kapitalid, mis peale

likwiderimist, ja peale selle, kui kõik nõudmised, mis Seltsi vastu tõstetud, täidetud on, wabaks jääwad, antakse edasi ehk tarwitatakse — üleüldise koosoleku otsuse järel — stipendiumi ajutamiseks, millest Wene põllutöö-koolides õpivatele Eesti joost õpilastele abi antakse.

Eesõigefõrgemalt poolt kinnitatud 20. mail 1896 a. sea dus tehniliste ülesleiduste ja täienduste kohta.

1. Tarwitamise ainuõiguse kaitseks nende ülesleiduste ja täiestuste, kohta mis tööstusewallas on tehtud, võib seadusliku korra järel iseäralised eesõigused (privilegium) nõuda.

2. Eesõigusi ülesleiduste ja täiestuste peale antakse niibeasti Wenemaa kui wäljamaa alamatele ja mitte ainult ülesleidjatele enestele, maid ka nende õigusepärijatele.

3. Eesõigused antakse ainult farnaste ülesleiduste ja täiestuste peale, mis täielikult mõnda uudist kujutab, kas terve oma kuju poolest, ehk ühes ehk mõnedes jagudes, ehk jälle, kui üksikud jaod isewiivil kokku pannakse, selle peale vaatamata, kui need jaod ka ennemalt üksikult tuntud oliwad. Ühe ja sellesama eesõiguse sijas woiwad mitmed üksikud ülesleidused ja täiestused ülestähendatud olla, kui aga need kokkawatetult ühe kindla tööstusewiibile on määratud ja üksikult tarwitusel ei wõi olla.

4) Eesõiguseid ei anta järgmiste ülesleiduste ja täiestuste peale: a) teadusliste leiduste ja mõttelise teoria peale; b) mille läbi jeltskondline kord, kõlblus ja komblus kannatakfiwad; c) mille peale Wenemaal juba kellegile eesõigus on antud, ehk mis ilma kellegi eesõigusega juba tarwitusel olnud ehk millest awalikus kirjanduses jelleks küllalt selgeid ja põhjalikke kirjeldusi on ilmunud, et ülesleiduse ehk täiestuse walmistamine wõimalik on — kuni pahwekirja jtsseandmise päewani, milles eesõigust palutakse; e) mis wäljamaal juba tuntud ja mille peale seal kellegil kas eesõigus on ehk pole ja mille kohta sellele, kes Wenemaal eesõigust palub, iseäralisi tarwitamise õigusi pole edasi antud ja g) mis eneses peajasjalikku uudist ei peista (p. 3), kuid ainult ennem tuntud ülesleidustele ja täiestustele wäheste tähtsusega

täienduseks on. Peale selle ei anta ka eesõiguseid keemialiste-, toidu- ja maitse-ainete ning segatud arstirohtude peale, ja ka abinõude ja apparatide peale, mis arstirohtude valmistamiseks tarvitatakse.

5. Kes ülesleiduse ehk täiestuse peale eesõigust soovib saada, peab isiklikult ehk oma usaldusmehe läbi kaubanduse- ja manufaktuuride departemangu (Департаментъ Торговли и Мануфактуръ) selle üle palwekirja sisse andma ja sellele juurde lisama: täieliku ülesleiduse ehk täiestuse kirjelduse Wene keeles, ja rentei kwiitungi, et palwekirja läbiwaatamise ja kuulutuste kulud — 30 rubla — ära on maksetud. Kui paluja wäljamaal elab, siis tuleb palwe Wenemaal elawa usaldusmehe läbi sisseanda.

Т ä h e n d u s. Ülemaltähendatud paragrahwi põhjal sisse makstud summad — palwekirja läbiwaatamise ja kuulutuste kulud — ei makseta enam mingil tingimisel tagasi. Rahaminiistrile on võimalus antud Wene riigi alamaid waejuse tunnistuse ettenäitamise korral ülemaltähendatud summa maksust wabastada.

6. Selmitjes paragrahwis (5) tähendatud kirjeldus peab selgelt, täpipealt ja põhjalikult kokkujeatud olema, ning tarwilisel korral tulewad ka seletusjoonistused ja mudelid juurde lisada, et nende abil wabalt ülesleidusest ehk täiestusest aru wõiks saada, ja et mitte mingisuguseid kawatsusi ja arwamisi tarwis poleks. Kirjelduse lõpul peawad kõne all olewa ülesleiduse ehk täiestuse kõik isäralised omadused äraarwatud olema, mis, ülesleidja arwates, temas undis on (§ 3). Paluja wõib kolme kuu jooksul pärast palwe sisseandmist sisseantud kirjelduse juures weel täiendusi ja parandusi teha, kuid mitte peasjalikult muuta.

7. Kui paluja need nõudmised, mis § 5 ülestähendatud, täitnud on, siis antakse ehk saadetakse temale posti teel kaubanduse ja manufaktuuride departemangust kaitse-tunnistus, mis rahaminiistri poolt kinnitatud wormis, ja ühes sellega kuulutatakse tunnistuse wäljaandmise üle „Walitjuse Teatajas“, ja „Rahaasjanduse, Tööstuse ja Kaubanduse Teatajas“.

8. Kui paluja kaitse-tunnistuse kätte saanud, siis wõib tema ilma et ta palutud eesõiguse peale õigusi kaotaks, ülesleiduse ehk täienduse üle kuulutuist ehk awaldusi teha, ning nendega awalikekusi

kaitseid toime panna, oma ülesleidust valmis teha, oma õiguseid eesõiguse peale edasi anda ja era ehk notarialsete teadaandmistega neid isikuid hoiatada, kes tema õiguseid rikuvad, neile teatades, et eesõiguse väljaandmise korral neid selle eest kohtulikule vastutusele võetakse, kui nemad selle aja jooksul, kaitse-tunnistuse (§ 7) väljaandmise üle kuulutuse päevast, kuni patendi ja eesõiguse allakirjutamise päevani — eesõiguse-paluja õiguseid on rikkunud (§ 20).

9. Kaitse-tunnistus kaotab oma maksuvuse, kui eesõiguse väljaandmise asi ilma selle väljaandmata ära lõpetatakse. Kaitse-tunnistuse maksuvuse-kaotust avaldatakse paragrahv 7. tähendatud lehtedes.

10. Kui enne eesõiguse väljaandmise otjustamist kaubanduse ja manufaktuuride departemangu kellegi poolt seaduslikul viisil kinnitatud teadaandmine selle üle saadetakse, et ülesleidus ehk täiendus juba enne tuntud ehk tarvitusele võetud on, siis avaldatakse selle teadaandmise siju eesõiguse palujale, et tema kolme kuu jooksul — teadaandmise avalduse päevast arvates — asja kohta seletust annaks. Kui aga niisuguses teadaandmises eesõiguse palujat selles jüüdistatakse, et tema võõra ülesleidust või täiestust omandada tahab, siis lõpetatakse eesõiguse väljaandmise asi ära ja mõlematele pooltele jäetakse õigus kohtu poole pöörduda.

11. Eesõiguse väljaandmise asi saadetakse pärast seda, kui keegi kaubanduse ja manufaktuuride departemangu juures asuva tehnikasjade komitee alaline liige ehk ekspert selle enne läbi on vaadanud, ühes tähendatud isiku lõpuotsusega, sellekohase komitee jaoskonda läbiarutusele.

12. Komitee esimees võib lubada, et palujad ehk nende usaldusmehed ning asjatundjad juurõiguse seletuseandmise tarvis komitee koosolekutele oja võivad võtta. Asja arutamine ja selle kohta lõpuotsuse tegemine sünnib nende isikute äraolekul.

13. Komitee kohuseks on, ilma et tema ülesleiduse või täiestuse kasu ehk tähtsuse küsimust arutama hakkas ehk kas paluja selle omanik on, otjustada, kus palve ja ülesleidus või täiestus ise kõik neid nõudmisi täidab, mis §§ 3—6 on tähendatud.

14. Pärast asja läbiarutust teeb komitee otsuse, kas palutawat eesõigust palujale väljaanda, nagu paluja seda soovinud, ehk — eesõigust ülepea mitte väljaanda. Jaoskonna otsus avaldatakse palujale ühes nende põhjustega, mis eesõigust keelavad väljaandmast ehk mis muutuiseid ja takistusi teevad.

15. Eesõigused ülesleiduste ja täiestuste peale antakse esimesele isikule, kes sellekohase palve avaldas, ehk ka asja läbiwaatamise ajal mõned teised isikud sellejama ülesleiduse wõi täiestuse kohta eesõiguseid palusiwad, ainult see kord wäljaarwatud, kui esimest palujat kellegi poolt wõera ülesleiduse ehk täiestuse omandamises sündistatakse (§ 10). Kui ühel ja seljamaal päewal kahe ehk rohkema arwu isikute poolt niisuguse ülesleiduse ehk täiestuse kohta eesõiguse jaa miseks palve ära antakse, mis pärast asja läbiarutust küll unteks tunnistatakse, aga seal juures isikeskis oma ehituse ehk loomu poolt ühejarnased on, siis saadetakse palujatele sellekohane kuulutus, ja tehakse neile ettepanek et nemad isikeskis kokku leppikiswad ja eesõigust ühiselt endi nimede peale wõtakiswad. Kui palujad isikeskis kolme kuu jookjul — sellest päewast arwates, kui palujad sellekohase seletuse kätte saiwad — kokku ei lepi, siis ei anta eesõigust kellegile, maha arwatud juhtumine, kui ees igus kohtu poolt ühele palujatest tunnistatakse.

16. Eesõigused ülesleiduste ja täiestuste peale antakse wälja niisuguse tähtaja peale, nagu paluja soovib, kuid mitte kauema aja peale kui wiieteistkümnne aasta peale, sellest päewast arwates, kui patent eesõiguse peale allakirjutati (§ 20). Eesõigus ülesleiduse ehk täiestuse peale, mille peale wäljamaal, enne kui Wenemaal, sellekohane palve sisse anti, juba kellegile wälja oli antud, ei wõi kauem maksuaks jääda, kui wäljamaalt saadud eesõigus, aga kui ülesleiduse ehk täiestuse peale mitmes wõeramaa riigis enimalt kui Wenemaal eesõigus oli antud, siis lõpeb Wenemaal saadud eesõiguse maksuus ühes kõige lühema eesõiguse maksuuse tähtajaga, mis wäljamaalt antud eesõigusel on.

17. Kui eesõigust wäljaanda on otjustatud, siis on paluja kohustatud kaubanduse ja manufakturi departemangu, mitte hiljem kui kolme kuu jookjul — selle üle teate saamise päewast arwates — renti kwitungi, et kroonumaks eesõiguse esimese aasta maksuuse eest maksjetud, ettenäitama. Kui jeda ei tehta, siis lõpetatakse eesõiguse wäljaandmise asti ära ja edaspidi sisseantawa palwe peale waadatakse nagu uue awalduse peale.

18. Paluja, kes komitee otsusega rahul pole, wõib kolme kuu jookjul — sellest päewast arwates, kui temale otsus awaldati — kaubanduse ja manufakturi departemangu asja üle edasikaebtust sisse

anda; mille juurde rentei kviitung wiieteistkümmne rubla äramaksmise üle lisada tuleb.

19. Tähendatud edasikaebtused (§ 18) ühes läbiwaadatud asjaga antakse niisuguste ekspertide läbiwaadata, kes esialgsest asjaajamisest komitee jaoskonnas osa ei wõtnud, ja peale jeda tuleb asi komitee üleüldise koosoleku otjustusele. Ekspertidel, kes esialgsest asjaajamisest komitee jaoskonnas osawõtsiwad, on komitee üleüldisel koosolekul ainult nõuandew heal.

20. Pärast eesdiguise jaamise luba ja paluja poolt kroonmaksu äramaksmist (§ 17), teeb kaubanduse ja manufakturi departemang sellekohase korralduse, et palujale patent ja eesdigus kokkuseatakse ja kätteantakse. Patent algab sõnadega: „Keiserliku Majesteedi käsul“ (По Указу Его Императорскаго Величества) ja peab eneses mahutama: 1) paluja nime; 2) pahwekirja jisseandmise ja patendi allakirjutamise kuupäewa; 3) täielikku ja põhjalikku ülesleiduse ehk täiestuse kirjeldust; 4) ülesleiduse ehk täiestuse tähtsamate iseäralduste seletamist, mis tema juures just nudiseks on; 5) eesdiguise maksuse tähtaja äramääramine; 6) tunnistus, et sellejama ülesleiduse ehk täiestuse peale enne kellegile teisele eesdiguist antud pole; 7) hoiatus, et walitus mitte selle eest ei wastuta — kui ülesleitus ehk täiestus mitte paluja omandus pole, ülesleiduse kasulikkuse eest, ning, et tema Wenemaal määratud tähtaja sees (§ 23) tegewusesse pandakse. Kui eesdigus mõne ülesleiduse wõi täiestuse ümbermuutmise wõi lisatäienduse (на изменение или дополнение изобретения или усовершенствованія) peale antakse, kui ülesleitus wõi täiendus teise isiku omad on (§ 28), siis lisatakse patendi sisse hoiatus, et niisugust eesdiguist ainult tähendatud isiku lubaga wõib tarwitada. Patendile kirjutab alla rahaminister ja kinnitab kaubanduse ja manufakturi departemangu direktor, departemangu pitseri juurde lisades.

21. Eesdiguise wäljaandmist, ühes tähendusega, milles eesdigus seisab, awaldatakse § 7 tähend. lehtedes. Peale selle: 1) mitte hiljem kui kolm kuud pärast eesdiguise wäljaandmise päewa awaldatakse eesdigus täielikult ja põhjalikult, iseäralises eriajalches, rahaministri käsutuse järel, kes Walitsewa Senatile selle asja toimetamise ja talitamise üle teada annab, et jeda üleüldiselt wäljakuulutada ja 2) kaubanduse ja manufaturide departemang annab igal aastal kõigi, aasta jooksul wäljaantud, eesdiguiste nimekirja wälja, peab raamatut, kubu wäljaantud eesdiguised ja nende kirjeldused sissekirjutatakse. Nimekiri ja raamatud on kõigile soovijatele läbiwaatamiseks lahti.

22. Kes eesõiguse on saanud, sellel on temas tähendatud ülesleiduse ehk täiestuse tarvitamise peale ainuõigus, kõige aja jooksul kui eesõigus maksew on, ja sellepärast võib tema: 1) ülesleidust ehk täiestust walmis teha ning igajaguusel wiijil neid laialilaotada ja teisi isikuid neid tarvitada lubada; 2) eesõigust edasi müüa, kas kõigi ehk ühe osa selle maksuwuseaja peale, ja 3) teisi isikuid omawoliliselt eesõiguse omaniku õiguste tarvitamise eest kohtulikule wastutusele wõtta ja muude sarnaste õiguste rikkumise korral, sellest päewast saadik, kui kaitse-tunnistuse wäljaandmine wäljakuulunud jai (§§ 7 ja 8), ka kahjutasu nõnda. Kui isik ehk tema õigusepärija ära sureb, siis läheb eesõigus nende omanduseks, kes üleüldiste pärimise seaduste järel surnu seadusline pärija on.

23. Eesõiguse wäljaandmine ei wabasta selle saajat mitte niibeasti maksuata kui ka hiljem wäljaantawate seaduste ehk määruste silmaspidamisest ja nende alla end andmisest, mis eesõiguslike ülesleiduse ehk täiestuse walmistegemise kohta käiwad.

24. Eesõiguse saaja on sunnitud mitte hiljem kui wiie aasta jooksul — patendi (20) allakirjutamise päewast arwates — oma ülesleiduse ehk täiestuse, mille peale ta eesõiguse jai, Wenemaal tegewusesse payema ja selle üle tähendatud aja jooksul kaubanduse ja manufaktuuride departemangu sellekohase ülemuse käest, rahaministri juhatuse järel, saadud tunnistust ettenäitama.

25. Kui eesõigus edasimüüdüd on (§ 22, p. 2), siis peab seda kaubanduse ja manufaktuuride departemangule teatama, ühes paberite ettenäitamisega, mis edasimüümisest tõendawad. Departemang teeb awaldaja kulu peale õiguste edasimüümise üle kuulutuse, § 7 tähend. lehtedes.

26. Kui eesõigus kellelegi wäljaantakse, siis ei wõta see weel teistelt isikutelt õigust ära kahe aasta jooksul, eesõiguse wäljakuulutamise päewast arwates (§ 21, p. 1), kohtu teel selle asjaloole wastu waielda, et eesõigusline ülesleitus ehk täiestus omas terwes kogus ehk mõnedes jagudes eesõiguse saaja oma ei ole, ja ka sellele, et eesõigus ise dieti saadud on. Kui see tähtaeg mööda on läinud, siis võib eesõigus ainult kaelakohtu teel, süüdistuse üleswõtmise korral, tühjastunnistatud saada.

27. Enne, kui eesõiguse maksuuse aeg lõpule jõuab, võib selle saaja, neid nõudmisi silmas pidades, mis § 5 ja 6 tähendatud ja seadusliku maksu kroonu kasuks aramastes, paluda, et temal weel lisa-eesõigus antakse ja selleläbi enne saadud eesõigust laiendatakse, —

et ülesleidusele uusi ja uusi juurde lisada ja ülesleiduse ehk täiestuse praktikaliku tähtsuse üle igasuguseid näpunäiteid teha võiks. Lõpueesõiguse maksuuse tähtaeg lõpeb eesõiguse tähtajaga ühes.

28. Eesõigus niisuguse ülesleiduse ehk täiestuse peale, mis mõnda teist eesõigust täiendab ehk muudab, võib iga kõrvalisele isikule antud saada üleüldisel põhjusel — ühe aasta jooksul sellest päevast, kui esimese eesõiguse saamine väljakuulutati (§ 21). Ülesleidja ehk tema õigusepärija isik, kes tema ülesleiduse ehk täiestuse täiendamise peale eesõiguse on saanud, ei või muutust ehk täiendust muul tingimisel teostada, kui omavahelisel kokkuleppimisel. See seadus on ka jät korral maksjale, kui eesõigus jarnaste üksikute jagude teistviisi kokkuseadimise peale antud on, millede seas kas m. n. edki Wenemaal isearalise eesõiguse on saanud (§ 3).

29. Eesõiguste maksus kaob: 1) kui nende tähtaeg ära lõpeb (§ 16); 2) kui seadusline kroonumaks iga aasta eesõiguse maksuuse eest ette ära ei ole maksetud; 3) kui § 24 tähendatud aja jooksul ülesleidus ehk täiestus tegemisesse pole pandud; 4) kui kohus otsustab, et eesõigus mitte selle õigele omanikule ehk maksuuse seaduste järel pole väljaantud (§ 26), ja 5) kui selgeks tehakse, et kirjeldus (§ 6), mis pakivkirjale eesõiguse saamise üle juurdelihatud oli, selle tarvis küllalt täielik pole, et ülesleidust ehk täiestust ilma ülesleidja abita teostada. Eesõiguste maksuuse lõpu üle kuulutatakse § 7 tähend. lehtedes.

30. Kui kaitse-tunnistus ehk patent eesõiguse peale ära juhtub kaduma, siis peab seda kaubanduse ja manufaktuuride departemangule teatama, et selle üle § 7 tähend. lehtedes kuulutada. Isik, kes nimetatud paberid ära on kaotanud, võib pärast seda, kui tema departemangus rentei kvitungi 10 rubl. äramaksmise üle ettenäitab, ära kirjad saada: kaitsetunnistusest — viibimata, aga patendiist — üks kuu pärast viimast kuulutust kaotamise üle.

31. Rahaministrile on õigus antud põhjalikka juhtkirja ja seletusi ülemal pool tähendatud seaduste kohta väljaanda, sel tingimisel, et need juhtkirjad mitte nendele seadustele vastu ei käi ja mitte asja ei puutu, mis oma laadi poolest kohtu ehk seadusandlise asutuse arutuse alla käivad. Saruajad eeskirjad saadetakse Walitsjewa Senatile nende awaldamise ja üle riiklise väljakuulutuse tarwis.

Wäljarändamine uuemate ajutiste määruste põhjal.

Stud. jur. A. Kann.

Maa-elanikkudel kui ka põlluharijatel väikekodanikkudel on wõimalus riigivalitsuse poolt kindlaks määratud paikadesse asuda.

6. juuni 1904 a. ajutiste määruste *) põhjal peawad maa-elanikud ja põlluharijad kodanikud, kes kroonu-maadesse asuda ja selles mõttes walitsuse kaastegewusl tarwitada soowiwad, maakondade kogude ametkondade ehk sellekohaste asutuste poole pöörama.

Sõr-Daria, Fergani ja Samarkandi maakondadesse ning Kaukasia piiridesse wõiwad walitsuse abil ja kaastegewusel üksnes õiget-usku põlised wenelased asuda; ei puudu sellekohane õigus ka mõnedel lahkujulistel sektidel, kes sifemiste asjade ja mõne teise ministri nõusolemilisel jellewääriliseks on arwatud.

Sifemiste asjade minister kohustab sellekohaseid walitsusi tagawarawäelistele wäljarändamise kohta eesõiguse jätra, kelle peres wähemalt kaks töowõimulist töölist on, ja kes järgmistesse liikidesse kuulwad: 1) Nekruti-põhjuskirja määruste põhjal sisseastujatest — neile kes walitsuse ega külakogude poolt maad ei ole saanud; 2) kroonuteenistuse põhjuskirja määruste järel kokkukutsututest — alamohwitseridele, kes maawägedes kümne aastat ja merewäes wähemalt seitse aastat üle tähtaja teeninud on; sõjas haawatutele; sõjawäe aumärkidega isikutele; neile, kes oma aja wäljarändamise jaoks kawatsetud paikades ära on teeninud, ja 3) neile, kes oma aja Europa-Wenemaal ära on teeninud, kelle perekonnad aga ees wälja on rännanud.

Isikud, kes omale wäljarändamiseks luba soetanud, on kohustatud, maatükkide wäljawaliku ja kinnitamise otstarbel, nende jaoks maakuulajaid saatma iga pere pealt ühe. Mitu peret wõiwad maaülesma ehk sellekohase ametniku kinnitamisel ühe maakuulaja saata.

Maatükkide wäljawaliku ja kinnitamise tunnistuse ettenäitamisel antakse maaülemate ehk sellekohaste ametnikkude poolt peasetunnistused (проходныя свидѣтельства) wälja, kus juures muid dokumentiisi walla wõi linna alt lahkiwõtmise juures tarwis ei ole nõutada.

*) Täielikult: 6. juuni 1904 a. Kõigekõrgemalt poolt kinnitatud ajutised määrused maa-elanikkude ja väikekodanikkude-põllupidajate wabatahtlise wäljarändamise kohta.

Talupoegade sellekohaste ajutuste poolt väljaantud dokumentide põhjal, mis kindla afupaiga leiust tõendust annavad, teevad kameralkojad sanumusi, et asunikka väljarändamise paigale üles võetakse ja wanadest elukohtadest maha kustutatakse.

Asunikkudele välja jagatawad maatükid määratakse kohalike kude maamajandusliste tingimiste ja maasigimuse põhjal kindlaks; need maatükid ei või aga kohalikkude talupoegade omadest juuremad olla.

Kroonumaad jagatakse asunikkudele nii kogukondlikeks (общинное) kui ka iseseiswaks (подворное) tarwitamiseks. Selle ehk teise maapidamise korra väljavalik on väljarändajatest enestest ära tingitud ja määratakse sellejama külakogu (сельский сходъ) otsusega ära. Seal, kus väljarändajad üksikut kogu ei sünnita — otsusega, mis asunduse meestejoost enamus vastu on võtnud.

Üksikud majaomanikud võivad oma maatükkide väljaeraldamist kogukonna omadest nõuda, kui see nõudmine teistele kahju ei too.

Väljarändajate kasuks on 6. juuni 1904 aasta ajutiste määruste põhjal kergendused jisse seatud: a) väljarändajate ja nende maakuulajate randtee sõidu piletite hinnad on alandatud; b) asetvõtvaid väljarändajaid wabastatakse kroonumaksudest ja maakogumaksudest wiie aasta jooksul; järgmise wiie aastase ajajärgu jooksul maksavad asunikud poolikult. Taga-Kaspia maakonnas on asunikud maksude koormast wabastatud, ja c) asunikkude jaoks, kes üle kaheksateistküümne aasta wanad on, liikatakse kroonuteenistus kolme aasta peale edasi.

25. augusti 1906 aasta Kõigekõrgema käsukirja põhjal tunnistatakse 6. juuni 1904 aasta kergendused ka Kankajas kindlat asupaika leidwate asunikkude kohta makswaks.

Peale nende kergenduste võivad asunikud enestele walitjuse poolt maamajanduse tõstmise ja seltskondliste tarwituste jaoks abiraha jobitada ning eluhoonete ülesehitamise jaoks metsa paluda.

Asunikud, kes omawoliliselt afupaigad maha jätawad, omandawad walitjuse poolt üksnes iseäralistel tähelepanemiseväärt juhtumistel, kohaliste ajutuste heaksarwamise järel, uned kroonu maatükid.

26. aprilli 1906 aasta Kõigekõrgemalt kinnitatud Riiginõukogu arwamine täiendab ja selgitab 6. juuni 1904 aasta ajutisi määrusi väljarändajate kohta.

26. aprilli 1906 a. Kõigekõrgemalt poolt kinnitatud Riiginõukogu arvamise järel antakse Mustamere kubermangu, Sõr-Daria, Fergani, Samarkandi ja muude paikade, kus lõpulikult maakorralduse määrused põliste elanikkude kohta puuduvad, asunikkudele maatükid määramata tähtaja peale tarvitamiseks. Need maatükid on wõerandamata ja wõlga ei wõi nende peale teha.

Alamwäeliste sobitused wäljarändamise paikadesse asetamise otstarbel antakse maawäe ja mereväe ülematele ära, kes nad selle kubermangu wõi maakonna kubernerile edasi saadawad kuhu alamwäeline elama ajuda mõtleb.

Nendes paikades, kus iseäralised talurahwa asjade maakonna asutused puuduvad, antakse laenuid kubermangu ehk maakonna asutuste poolt, kelle wõimupiiridesse talurahwa asjad käiwad, wälja. Suuremad laenuid antakse nimetatud paikades kohaliku peaailemuse poolt wälja.

Wäljarändajad wõiwad uuele paigale asudes laenusti teha, ilma et ära ootama peaksiwad nende lõpulikku üleswõtmist asundusesse.

Nendele wäljarändajatele, kes mitte kaugemal kui 30 wersta oma endisest asupaigast ära on, antakse laenuks summa, mis uue paiga jaoks kindlaks määratud summast mitte rohkem kui pool wälja teeb.

Peale piirimaade ja nende Europa-Wenemaa kubermangude, kus wäljarändamise otstarbel iseäralised määrused on wälja antud, on maakorralduse ja põllutöö peawalitsusel õigus weel muudes Europa-Wenemaa paikades asundusi awada.

Mis Wenemaa piiridest wäljarändamisesse puutub, siis leiame nimetatud Riiginõukogu arvamises mõnesugusti iseäraldusi. — 26. aprilli 1906 aasta Kõigekõrgemalt poolt kinnitatud Riiginõukogu arvamise põhjal langeb isik, kes wäljamaale rändamise kasulikkuse kohta waleteateid laiali laotab, otstarbel, et teised oma kindla asupaiga maha jäta peaksiwad, neljast kuust kuni aasta ja nelja kuulise türmi nuhtluse alla.

Kui aga seesuguse awatelemise tagajärjel ühe ehk mitme perekonna majanduse äraldõkumine sünnib, siis mõistetakse süüalune kõikide iseäraliste õiguste kaotamisele ja paranduse majadesse nuhtluste ja paranduste seadluste 31. punkti kolmanda, neljanda wõi viienda järgu põhjal.

Kui aga sõjaväelised on väljamaale põgenemisele awateletud, siis mõistetakse süüdlane kõikide iseäraliste õiguste kaotamisele ja paranduse - majasje nelja ja wiie aasta peale.

Ka määrab 26. aprilli 1906 aasta Kõigekõrgemalt poolt kinnitatud Riigindukogu arwamine nuhtlused kindlaks, millede alla isikud langewad, kes väljarändamise kohta Wenemaa piirides meelegi waleteateid toowad, kui neil teadetil halwad tagajärjed majanduse kohta olema jaawad. — Kui keegi waleteateid mõne asupaiga kohta laiali laotab, otstarbel, et üks ehk rohkem perekondaši oma kindla asupaiga maha jätakšiwad, kuna selle tagajärjena nende perekondade majanduse lõhkumine sünnib, siis langeb süüalune iseäraliste õiguste kaotamisele ja türmi nuhtluse alla kahelksajast kuusjt kuni kahe aastase aja peale.

Peale nende üleüldiste määruste, mis meie siinkohal ette tõime, maksawad mõnede asumise jaoks kawatsetud paikades weel iseäralised määrused, milledest enam jagu ei ole wälja kuulutatud.

Senati seletused ja walitsuse korraldused.

Senati seletus riidetaupluste asjus. 7. now. 1906 wõeti Tallinna kaupmees Peter K r u u s b a c h sellepärast wastutusele, et tema 3. järgu (gildi) patendiga kaubeldes oma äris mitte ainult wanu ja liht riideid ei olnud müünud, waid ka walmis pintšakuid, talwepallituid jne. Tallinna kubermangu kaupluste maksuõiendaja komisjon andis K. käsu lähemaks aastaks 2. gildi patent muretšeda ja seaduseüleastumise pärast 15 rbl. trahwi maksta. Kruusbach lunastas nõutud 2. järgu patendi ja maksis trahwi ära, aga andis otšuse wastu ka ühelhoobil kaebtuse sisse.

Senat seletas nüüd, et Balti kubermangudes lihtrahwa riided rikkamate riiešit mitte iseäralise riidemoe alusel lahku ei lähe, waid ainult materjali ja tööhinna poolest, ja et Kruusbachi müüdüd riidematerjal sellest sordišit on, mis waesemad inimesed kannawad. Senat mõistis sellepärast kubermangu-komisjoni otšuse tübjaks.